

5. Токарчук О. В. Державно-правові погляди С. П. Шелухіна : монографія / О. В. Токарчук. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 178 с.
6. Український науковий з'їзд у Празі 3-7 жовтня 1926 р. Звідомлення Президії Організаційної Комісії З'їзду. – К. : Державна друкарня в Празі, 1928. – 75 с.
7. Український Правничий З'їзд // Життя і право. – 1933. – Ч. 4. – С. 1-9.
8. Чечина О. Початок діяльності українського Історично-філологічного товариства в Празі (1923–1924) / О. Чечина // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Історичні науки. – 2007. – Вип. 9. – С. 88-95.

С. І. Шитий
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
кандидат юридичних наук
(м. Київ)

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ СУДОВИМИ ОРГАНАМИ В УКРАЇНІ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

На сьогоднішній день загальновідомим є той факт, що Україна є одним з рекордсменів Європейського суду з прав людини по кількості позовів проти неї від її власних громадян. Причинами такої ситуації, як уже не раз було сказано, є надзвичайно високий рівень корупції та бюрократії в державних органах України у поєднанні з відсутністю ефективного реформування останніх. Однією з основних причин виникнення подібної ситуації є позиція українських судів. Їхня, упередженість, політична заангажованість і, подекуди, винесення рішень правосудність яких викликає сумніви як у громадян, так і у міжнародних правозахисних організацій стали однією з першооснов сучасної економічної, соціальної і політичної кризи. І, якщо, заяви журналістів та громадських активістів можуть, подекуди, не мати належного обґрунтування, а праці вітчизняних вчених юристів традиційно лишаються поза увагою держави і суспільства, то рішення Європейського суду з прав людини прямо вказують на недоліки у роботі вітчизняної судової системи. Прикладів згаданих ганебних явищ не перелічити.

Так, Європейський суд з прав людини, в процесі розгляду справи “Гербей і інші проти України” (Заяви №№ 23265/05, 19017/06, 29820/10 та 48107/10) [1, с. 279] систематизував судову практику у справах такого типу, і прийшов до висновку, що права ув'язнених на отримання окремих видів документів, що відносяться до їх справ, в період тюремного ув'язнення обмежувалися. Зокрема, в рамках розгляду даної справи встановлено, що в період тюремного ув'язнення, клопотання і заяви ув'язнених на отримання копій документів по їх справам не задовольнялися або були залишені без розгляду. Європейський суд з прав людини визнав такі дії державних

органів України порушенням статті 34 Конвенції “Про захист прав людини і основоположних свобод” [2, с. 270] в якій сказано: Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов’язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права. Крім того, Європейський суд з прав людини так само звернув увагу, що подібні порушення прав людини і положень Конвенції “Про захист прав людини і основних свобод” мали місце не в окремому єдиному випадку, а відразу в 4 випадках в рамках 4 різних судових кримінальних проваджень. Також Європейський суд з прав людини, в рамках справи “Гербей і інші проти України”, вказав, що він уже розглядав подібні ситуації в інших справах проти України, наприклад: “Василь Іващенко проти України” (Vasiliy Ivashchenko v. Ukraine), заява № 760/03, п. 103-110, 26 липня 2012 р. [3, с. 546], з наступними посиланнями, “Савицький проти України” (Savitskyu v. Ukraine), заява № 38773/05, п. 152, 157-159, 26 липня 2012 р. [4, с. 156], і “Андрій Захаров проти України” (Andrey Zakharov v. Ukraine), заява № 26581/06, п. 66-70, 7 січня 2016 р.) [5, с. 113]. Проаналізувавши практику розгляду подібних справ, Європейський суд з прав людини встановив, що законодавство України не передбачало для ув’язнених чіткої і конкретної процедури, яка давала б їм можливість після закінчення кримінального провадження отримувати копії документів з матеріалів справи або, переписуючи їх власноруч, або за допомогою відповідного обладнання, або шляхом покладання на державні органи обов’язки робити такі копії. Така прогалина в законодавстві є причиною системних порушень прав ув’язнених в Україні, а також є, крім іншого, однією з підстав вкрай низької оцінки якості української судової системи з боку міжнародних правозахисних інститутів і організацій.

У іншому випадку, Європейський суд з прав людини, в рамках розгляду справи “Петриченко проти України” (Заява № 2586/07) [6, с. 145] систематизував судову практику по подібним справам і виділив системні порушення судами України законодавства України та норм міжнародного права. Зокрема, при розгляді справи “Петриченко проти України” Європейський суд з прав людини встановив, що Оболонський районний суд м. Києва, Апеляційний суд м. Києва та Вищий адміністративний суд України залишили без розгляду звернення заявника, навіть не приступивши до вивчення доводів заявника. На думку суддівського комітету Європейського суду з прав людини, такі дії є порушенням як національного, так і міжнародного законодавства. У зазначеній справі, а також у справах “Проніна проти України” (Pronina v. Ukraine) [7, с. 338] і “Богатова проти України” (Bogatova v. Ukraine) (заява № 5231/04, від 7 жовтня 2010 р.) [8, с. 40], національні суди не зробили жодної спроби проаналізувати вимога заявника з точки зору їх законності, незважаючи на пряме посилання, на неї в кожній судовій інстанції. До завдань Європейського суду з прав людини не належить вирішення того, яким найбільш належним чином був би

розгляд доводів заявника для національних судів. Однак, повністю проігнорувавши доводи заявника, навіть якщо вони були конкретними і важливими, національні суди не дотримувалися свого зобов'язання за пунктом 1 статті 6 Конвенції “Про захист прав людини і основоположних свобод” [2, с. 270]. Європейський суд з прав людини вказав також і на те, що подібні порушення мали місце при розгляді не одного, а декількох подібних справ і допускалися судами всіх трьох інстанцій, що є грубим порушенням українськими судами міжнародних норм щодо захисту прав людини. Крім того, слід зазначити, що подібні дії судових органів є порушенням статі 55 Конституції України [9, с. 13], а також статей 2 і 7 закону України “Про судоустрій і статус суддів” [10, с. 7]. Продовження подібної згубної практики не призведе до збільшення довіри до судової системи України з боку, як громадян України, так і міжнародних організацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Справа “Гербей та інші проти України”: рішення від 21 липня 2016 року / Офіційний вісник України від 04.10.2016 – 2016 р., № 76, стор. 279, стаття 2561
2. Конвенція “Про захист прав людини і основоположних свобод”: набрала чинності 11 вересня 1997 року / Офіційний вісник України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1998. – С. 270 – (Бібліотека офіційних видань).
3. Справа “Василь Іващенко проти України”: рішення від 26 липня 2012 року / Офіційний вісник України від 05.04.2013 – 2013 р., № 24, стор. 546, стаття 836
4. Справа “Савицький проти України”: рішення від 26 липня 2012 року / Офіційний вісник України від 26.04.2013 – 2013 р., № 30, стор. 156, стаття 1073
5. Справа “Андрій Захаров проти України”: рішення від 7 січня 2016 року / Офіційний вісник України від 16.08.2016 – 2016 р., № 62, стор. 113, стаття 2132
6. Справа “Петриченко проти України”: рішення від 12 липня 2016 року / Офіційний вісник України від 18.04.2017 – 2017 р., № 31, / № 81, 21.10.2016, ст. 2699, стор. 82 /, стор. 145, стаття 982
7. Справа “Проніна проти України”: рішення від 18 липня 2006 року / Офіційний вісник України від 04.12.2006 – 2006 р., № 47, стор. 338, стаття 3182
8. Справа “Богатова проти України”: рішення від 7 жовтня 2010 року / Офіційний вісник України від 10.10.2011 – 2011 р., № 76, стор. 40, стаття 2831
9. Конституція України : станом на 2 червня 2016 року / Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1996. – 16 с. – (Бібліотека офіційних видань).
10. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” : станом на 5 січня 2017 року / Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2017. – С. 7. – (Бібліотека офіційних видань).